

Journal of Recreation and Tourism Research

Journal home page: www.jrtr.org

ISSN:2148-5321

TURİZM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN BAZI DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE SERBEST ZAMAN MOTİVASYONLARININ İNCELENMESİ: AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Sercan YILDIZ^a

Mithat Zeki DİNÇER^b

^a İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul Gelişim Meslek Yüksek Okulu, İstanbul, Türkiye (seyildiz@gelisim.edu.tr)

^b İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, İstanbul, Türkiye (mzdincer@istanbul.edu.tr)

ARTICLE HISTORY

Received:

31.03.2017

Accepted:

10.04.2017

Anahtar Kelimeler:

Turizm, Rekreasyon,
Serbest Zaman,
Motivasyon,
Akdeniz Üniversitesi.

Keywords:

Tourism, Recreation,
Leisure Time,
Motivation,
Akdeniz University.

ÖZ

Bu araştırma, Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi öğrencilerinin bazı demografik özelliklerine göre, serbest zaman faaliyetleri motivasyon düzeylerine yönelik muhtemel anlamlı farklılıkların belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Serbest zaman motivasyon düzeyinin belirlenmesinde Beard ve Ragheb (1983, p.228) tarafından geliştirilen “Serbest Zaman Motivasyonu Ölçeği (LMS)” kullanılmıştır. Veriler, 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılı içerisinde Akdeniz Üniversitesi, Turizm Fakültesi’nde öğrenim gören 230 öğrenciden toplanmış ve Anova Analizi ve Bağımsız Örneklem T-Testi yardımı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları, öğrencilerin cinsiyet, yaş ve sınıf özelliklerine göre, rekreasyonel faaliyetlere katılma motivasyonlarında anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir. Ortaya çıkan bu sonuçlar gerek fakülte gerekse üniversite yönetimine, öğrencilere yönelik rekreasyonel faaliyetler düzenlerken yol gösterici nitelikte olabilir.

ABSTRACT

This research was conducted to determine the possible meaningful differences in the level of leisure time motivation according to some demographic characteristics of the Akdeniz University, Faculty of Tourism students. The "Leisure Time Motivation Scale (LMS)" developed by Beard and Ragheb (1983, p.228) was used to determine the level of leisure time motivation. The data were collected from 230 students studying in the departments of Travel Management, Hospitality Management and Food and Beverage Management of the Faculty of Tourism during 2015-2016 academic year and analyzed with Anova and Independent Sample T-Test. The results of the research reveal that there is a significant difference in the motivation of students to participate in recreational activities according to gender, age and class characteristics. The results can be guiding to faculty and university managers in order to arrange recreational activities for students.

GİRİŞ

İnsanoğlunun serbest zamanlarında; yaşam kalitelerini artırmak ve/veya yenilenmek için geliştirdikleri serbest zaman faaliyetleri çok eski tarihlere dayanmaktadır (Özer ve Karakuş, 2012, p.575). Toplumsal yaşamda önemli bir yer tutan serbest zaman faaliyetleri, tıpkı eski zamanlarda olduğu gibi günümüzde de varlığına en çok ihtiyaç duyulan bir alan haline gelmiştir (Aytaç, 2005, p.4). Kısaca, bireylerin zorunlu ihtiyaçlarını yerine getirdikten sonra geriye kalan zaman olarak tanımlanan serbest zaman kavramını dahageniş olarak, “dıştan gelen zorlamalara bağlı kalmadan bireysel kontrolün sağlandığı, eğlenme, hoşnutluk, mutluluk duygusu uyandıran, herhangi bir ücretin alınmadığı, kendi kendine olan, tatmin edici deneyimlerin yaşandığı zaman aralığı” şeklinde tanımlamak mümkündür (Önder, 2003, p.31). Rekreasyon ise serbest zamana sahip bireylerin bu serbest zamanlarında yenilenme, dinlenme, eğlenme, öğrenme vb. amaçlar ile katıldıkları faaliyetlerdir. Başka bir tanıma göre ise rekreasyon; kişinin mesleki, ailevi ve toplumsal ödev ve görevlerini yerine getirdikten sonra kalan zaman diliminde, özgür iradesiyle ve gönüllü olarak katılabileceği dinlenme, yenilenme, eğlenme, bilgi veya becerilerini geliştirme vb. amaçlı eylemler olarak tanımlanabilir (Tütüncü vd., 2011, p.71). Bu noktada, serbest zaman ve rekreasyon arasındaki ilişki de açığa çıkmaktadır. Rekreasyonel faaliyetlere katılmak için güdülenmiş bireylerin öncelikle bu faaliyetler için, para kazanmak ve hayatlarını sürdürmek için yaptıkları iş dışında kalan, bireylerin istek ve güduları doğrultusunda kullanabilecekleri bir serbest zamana ihtiyaçları vardır. Bireylerin serbest zamanlarında yaptıkları rekreasyonel faaliyetlerin ortak yönü, bu faaliyetlerin gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmesidir.

Rekreasyonel faaliyetlerin önemli bir unsuru, bu faaliyetlere katılan bireylerin, rekreasyon faaliyetlerini yenileyici faaliyetler olarak benimsemeleri ve bu faaliyetler sonucunda mutlu olduklarını hissetmeleridir (Özer ve Karakuş, 2012, p.576). Ayrıca rekreasyonel faaliyetler, bireyin yaşamındaki birçok sıkıntıdan kurtulmasını ve bireyin kendisini geliştirmesini sağlayarak, bireylerin kendilerini, ilişkilerini ve sosyokültürel uyumlarını olumlu yönde etkilemektedir (Şener vd., 2007, p.36'den Akt. Tütüncü vd., 2011, p.71). Bu etkilerinden dolayı rekreasyonel faaliyetler, bireylerin hayatlarının her döneminde önem arz etmektedir. Bu dönemlerden bir tanesi de, bireylerin akademik ve mesleki eğitim gördükleri üniversite dönemleridir. Bu noktada, hizmet sektörü içerisinde önemli bir yer tutan ve üniversite dönemlerinde bile rekreasyonel faaliyet üreten işletmelerde (konaklama işletmeleri, yiyecek-içecek işletmeleri vb.) çalışma eğilimi gösteren turizm fakültesi öğrencilerinin, serbest zaman faaliyetlerine katılırken daha bilinçli hareket ettiği düşünülmektedir. Bu sebeple çalışmada, Akdeniz Üniversitesi, turizm fakültesi öğrencilerinin bazı demografik özelliklerine göre, serbest zaman motivasyon düzeylerindeki anlamlı farklılıkların belirlenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca serbest zaman ve rekreasyon faaliyetlerine katılımı etkileyen demografik ve sosyo-ekonomik unsurların belirlenmesi, mikro bazda turizm fakültesi veya yüksekokul yönetiminin, makro bazda ise üniversite yönetiminin öğrenciler için daha iyi rekreasyon plan ve politikalarının oluşturulmasına kaynaklık edebilecektir.

SERBEST ZAMAN MOTİVASYON DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Serbest zamanlarını rekreasyonel faaliyetler çerçevesinde değerlendirme düşüncesinde olan bireylerin, bu faaliyetlere ilişkin kendilerine göre farklı tercih ve beklentileri bulunmaktadır (Özbay ve Öztürk, 1989, p.12). Bireylerin, rekreasyonel faaliyetlere neden katıldığı sorusu, uzun zamandır üzerinde tartışılan bir konudur (Ardahan, 2013, p.2). Öyle ki, rekreasyon ve motivasyon konusu üzerine yapılan sayısız çalışma, serbest zaman motivasyonu kavramı ile ilgili kapsamlı bir literatürün ortaya çıkmasını sağlamıştır (Kim vd., 2011, p.405'den Akt. Lapa vd., 2012, p.54). Motivasyon, Maslow'a göre (1970, p.14) bireyi herhangi bir yöne doğru harekete geçiren içsel ve/veya dışsal etmenler olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tanıma göre ise motivasyon; insanları bir eylemi gerçekleştirmek için harekete geçiren ve hareketlerin yönlerini belirleyen, onların düşünceleri, umutları, inançları kısaca arzu ihtiyaç ve korkularının bütünüdür (Öztürk ve Dündar, 2003, p.58). Bu tanımlar çerçevesinde serbest zaman motivasyonu, bireyi rekreasyonel faaliyetlere katılmak ve/veya sakınmak için motive eden faktörlerdir.

Rekreasyonel faaliyetler, başta bireylerin sosyal yönlerinin gelişmesi olmak üzere güçlü, karakterli, sağlam kişilikli bireyler yetiştirilmesine katkı sağlayacak ve bireylerin yaşamının birçok alanını (iş tatmini, yaşam tatmini, aile yaşamı vb.) olumlu etkileyecektir. Bu nedenle, rekreasyonel faaliyetler, akademik ve mesleki eğitimin bir parçası olarak bireylerin üniversite dönemlerinde yer almalıdır (Ardahan ve Lapa, 2010, p.131). Bireylerin hayatlarında önemli bir yer tutan, karakterli, kişilikli ve sosyal ilişkiler kuran bireyler yetiştirilmesi açısından üniversite dönemleri, yıllar boyu devam edecek davranış biçimlerinin temellerinin atıldığı veya atılacağı önemli bir süreçtir (Lapa ve Ardahan, 2009, p.133). Bu açıdan Tütüncü ve diğerlerinin (2011, p.71) de belirttiği üzere, üniversite dönemleri bireylerin salt ders çalıştıkları bir dönem değildir. Üniversite yaşamı, bireyler için yeni bir başlangıç

dönemidir. Üniversite yaşantısı bireylere akademik, kişisel ve sosyal hayatları bakımından yeni değişiklikler getirmekle birlikte, bireyleri geliştirmektedir. Üniversite yaşantısının bir geçiş dönemi olduğu düşünüldüğünde, bu dönemde değişecek ve gelişecek özellikleri fark etmek, bireyde meydana gelecek değişikliklere uyum sürecinin ilk adımınıdır. Bireyler açısından bu değişikliklerle baş edebilme yeteneğini kazanmak, bu sürecin rahat geçirilmesinde kolaylık sağlayacaktır (Erdoğan vd., 2005, p.480).

Alanyazında, üniversite öğrencilerinin serbest zaman faaliyetlerine yönelik yapılan çalışmalar, sıklıkla öğrencileri rekreasyonel faaliyetlere katılmaya motive eden etkenleri açığa kavuşturmaya yöneliktir. Örneğin Lapa ve Ardahan (2009, p.140), Akdeniz Üniversitesi genelinde yapmış oldukları çalışma ile birlikte, üniversite öğrencilerinin serbest zaman faaliyetlerine ilişkin motivasyonlarını incelemiştir. Çalışma sonucunda üniversite öğrencilerinin, serbest zaman faaliyetlerine yönelik güdülerinde sırasıyla eğlence faktörleri, sosyal faktörler ve uyarıcılardan kaçınma faktörlerinin etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Yağmur ve İçigen (2016, p.233), Kayseri’de üniversite eğitimi alan öğrenciler üzerinde yapmış oldukları çalışma ile birlikte, öğrencilerin serbest zaman motivasyon düzeylerini incelemiştir. Çalışma sonucunda, öğrencilerin serbest zaman motivasyonlarına yönelik sırasıyla entelektüel faaliyetler, sosyal faktörler, yetkinlik faktörleri ve uyarıcılardan kaçınma faktörlerinin etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca alan yazında yapılan çalışmalar, öğrencilerin demografik ve sosyo-ekonomik yapılarının onların serbest zaman faaliyetlerine katılmalarını etkileyen önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Örneğin Tütüncü vd. (2011, p.75), Dokuz Eylül Üniversitesi genelinde yapmış oldukları çalışma ile birlikte, öğrencilerin cinsiyet ve yaşlarına göre serbest zaman faaliyetlerine yönelik motivasyonlarında anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Müderrisoğlu ve Uzun (2004, p.113), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Orman Fakültesi öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışma ile birlikte, öğrencilerin demografik özelliklerine göre serbest zaman faaliyetleri eğilimlerini araştırmak istemiştir. Çalışma sonuçları, öğrencilerin cinsiyet, gelir, fakültede okudukları bölüm özelliklerine göre serbest zaman faaliyetlerinin değişkenlik gösterdiğini ortaya koymuştur.

METODOLOJİ

Bu araştırma, Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi Seyahat İşletmeciliği, Konaklama İşletmeciliği ve Yiyecek İçecek İşletmeciliği bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin, serbest zaman motivasyon düzeylerine yönelik algılarında olması muhtemel anlamlı farklılıkların belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaca uygun olarak çalışmada, nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Veriler Anket tekniği ile toplanmıştır. Araştırmada kullanılan anket, iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde 7 adet demografik ve sosyo-ekonomik soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise, katılımcıların serbest zaman motivasyonlarının belirlenmesine yönelik 32 adet soruya yer verilmiştir. Bu bölümde kullanılan anket soruları, Beard ve Ragheb (1983, p.228) tarafından geliştirilen, uluslararası ve ulusal alanyazında sıklıkla kullanılan Serbest Zaman Motivasyonu Ölçeğinden (LMS) çevrilmiştir. Tüm ölçüm araçlarında, beş maddeli Likert tipi (1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4-Katılıyorum ve 5-Kesinlikle Katılıyorum) ölçek kullanılmıştır. Araştırmaya katılacak öğrenciler, bölüm ayrımı gözetmeksizin, olasılıklı olmayan örnekleme türlerinden, kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Örneklem sayısı, 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılı içerisinde üç bölümde öğrenim gören öğrenci sayıları üzerinden bilinen evren formülü ($n = \frac{Nt^2pq^2}{d^2(N-1) + t^2pq}$) ile 230 kişi olarak hesaplanmıştır. Aşağıda verilen araştırma hipotezlerinin testi, toplanan 230 anket verisi üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Üniversite dönemlerinde dahi turizm sektörü içerisinde rekreasyonel faaliyet üreten farklı nitelikteki işletmelerde çalışma eğilimi gösteren ve turizm fakültesinin farklı bölümlerinde eğitim gören kız ve erkek öğrencilerin yoğun geçen üniversite hayatı ile birlikte, cinsiyetlerine göre öğrencilerin serbest zaman motivasyonlarında anlamlı farklılıklar yarattığı varsayılmaktadır. Bu sebeple “*H₁: Katılımcıların cinsiyetlerine göre serbest zaman motivasyon düzeylerine yönelik algılarında anlamlı farklılıklar vardır.*” hipotezi sınanmıştır. Serbest zaman motivasyon düzeyleri üzerinde etkili olduğu düşünülen bir diğer demografik değişken, yaştır. Özellikle yaş ile öğrencilerin üniversite hayatlarından beklentileri arasında anlamlı bir farklılık olduğu, dolayısıyla turizm fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin yaşlarına göre serbest zaman motivasyonlarının farklılaştığı varsayılmaktadır. Bu sebeple “*H₂: Katılımcıların yaşlarına göre serbest zaman motivasyon düzeylerine yönelik algılarında anlamlı farklılık vardır.*” hipotezi sınanmıştır. En nihayetinde, turizm fakültesi öğrencilerinin sınıf özelliklerinin, serbest zaman motivasyonlarını üzerinde etkili olduğu varsayılmaktadır. Özellikle, meslek hayatına atılmaya az kalmış son sınıf öğrencilerinin gerek psikolojik gerekse sosyal açıdan serbest zaman motivasyonlarının farklılaştığı varsayılmaktadır. Bu sebeple “*H₃: Katılımcıların sınıflarına göre serbest zaman motivasyon düzeylerine yönelik algılarında anlamlı farklılık vardır.*” hipotezi sınanmak istenmiştir.

ÖLÇEĞE İLİŞKİN GÜVENİLİRLİK VE GEÇERLİLİK ANALİZLERİ

Alanyazında ölçek güvenilirliğiyle ilgili en yaygın kullanılan kıstas, Cronbach's Alpha iç tutarlılık değeridir. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda, bu çalışmada kullanılan serbest zaman motivasyonu ölçeğinin Cronbach's Alpha iç tutarlılık değeri, 0,919 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değer, bir bütün olarak ölçeğin son derece güvenilir olduğunu göstermektedir (Hair vd., 2006, p.118). Ölçek geçerliliğinin test edilmesi amacıyla ise "Açıklayıcı (Exploratory) Faktör Analizi (AFA)" yönteminden yararlanılmıştır. Bir ölçeğe ait geçerliliğin faktör analizi yöntemi ile belirlenmesi için, o ölçüme ait veri setinin faktör analizi yöntemine uygun olması gerekmektedir. Verilerin açıklayıcı faktör analizine uygunluğu, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Katsayısı ve Barlett Küresellik Testi ile incelenebilir. Faktörleşebilirlik için KMO katsayısının 0,6'dan büyük olması ve Barlett Küresellik Testi analizi kapsamında hesaplanan ki-kare istatistiğinin ise anlamlı çıkması beklenmektedir (Büyüköztürk, 2011, p.126). Yapılan analizler sonucunda bu çalışmada kullanılan ölçeklere ilişkin KMO katsayısı 0,808 olarak ölçülmüş, Bartlett Küresellik Testi anlamlılık değeri ise $p < ,000$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bulunan her iki değer, çalışmada kullanılan ölçeğin ve veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir.

Faktör analizinde, faktörler altında kümeleşen her bir ifadeye ait faktör yük değerinin 0,40 ya da daha yüksek olması, seçim için iyi bir ölçüdür (Büyüköztürk, 2011, p.124). Dolayısıyla bu çalışma kapsamında yapılan açıklayıcı faktör analizinde faktör yükü alt sınırı 0,40 olarak seçilmiştir. Daha iyi bir faktör yapısına ulaşmak amacıyla faktör yükü 0,40'ın altında kalan 3 ifade analizden çıkarılmıştır. Geriye kalan 29 ifade, *Direkt Oblimin* döndürme yöntemiyle tekrar açıklayıcı faktör analizine tabi tutulmuş ve öz değeri birden büyük beş faktör elde edilmiştir. Elde edilen beş faktörün toplam varyans açıklama oranı %63,418 olup, kabul edilebilir düzeydedir (Büyüköztürk, 2011, p.126). Açıklayıcı faktör analizi sonuçları Tablo. 1'de gösterilmiştir.

Tablo. 1 Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) Sonuçları

<i>Faktörler</i>	<i>Ölçek İfadeleri</i>	<i>Faktör Yükü</i>	<i>Varyans Oranı (%)</i>
<i>Yetkinlik Faktörleri</i> $\alpha = 0,832$	<i>Y1</i>	,772	28,549
	<i>Y2</i>	,698	
	<i>Y3</i>	,659	
	<i>Y4</i>	,640	
	<i>Y5</i>	,563	
	<i>Y6</i>	,493	
<i>Uyarıcılardan Kaçınma</i> $\alpha = 0,835$	<i>K1</i>	,787	11,848
	<i>K2</i>	,775	
	<i>K3</i>	,762	
	<i>K4</i>	,664	
	<i>K5</i>	,568	
	<i>K6</i>	,514	
	<i>K7</i>	,493	
	<i>K8</i>	,471	
	<i>K9</i>	,457	
<i>Entelektüel Faktörler</i> $\alpha = 0,869$	<i>E1</i>	-,832	9,596
	<i>E2</i>	-,824	
	<i>E3</i>	-,806	
	<i>E4</i>	-,771	

	<i>E5</i>	-,765	
	<i>E6</i>	-,635	
<i>Sosyal Faktörler</i>	<i>S1</i>	,866	7,676
$\alpha = 0,898$	<i>S2</i>	,846	
	<i>S3</i>	,821	
	<i>S4</i>	,805	
<i>Fiziksel Faktörler</i>	<i>F1</i>	-,837	5,749
$\alpha = 0,864$	<i>F2</i>	-,777	
	<i>F3</i>	-,763	
	<i>F4</i>	-,430	
<i>Toplam Varyans Açıklama Oranı: %63,418</i>		<i>α=Faktörlerin İçsel Tutarlılık Değeri</i>	

KMO: 0,808

Bartlett Küresellik Testi: P=,000

Tablo.1’de verilen Açıklayıcı Faktör Analizi sonuçları incelendiğinde, elde edilen faktör yapısı ve toplam varyan açıklama oranı, ölçeğin ortaya atıldığı Beard Ragheb ‘in (1983, p.228) çalışması ile büyük benzerlik göstermektedir. Analiz sonucunda elde edilen birinci faktör, toplam varyansın %28,549’unu açıklamaktadır. İkinci faktör, toplam varyansın %11,848’inin açıklamaktadır. Üçüncü faktör, toplam varyansın %9,596’sını açıklamaktadır. Dördüncü faktör, toplam varyansın %7,676’sını açıklamaktadır. Beşinci ve son faktör ise, toplam varyansın %5,749’unu açıklamaktadır. Faktörler, kapsadıkları ifadeler göz önüne alındığında, orijinal ölçeğe sadık kalınarak “Yetkinlik Faktörleri”, “Uyarıcılardan Kaçınma”, “Entelektüel Faktörler”, “Sosyal Faktörler” ve “Fiziksel Faktörler” olarak adlandırılması uygun görülmüştür.

Çalışma kapsamında ayrıca, serbest zaman motivasyonu ölçeğini oluşturan her bir faktörün Cronbach’s Alpha iç tutarlılık değeri de analiz edilmiştir. Ölçeği oluşturan her bir faktöre ait Cronbach’s Alpha iç tutarlılık değerleri, Tablo.1’de gösterildiği üzere 0,832 ile 0,898 değerleri arasında değişmekte olduğu görülmektedir. Bulunan bu değerler, faktörleri oluşturan ifadelerin bir bütün oluşturarak, ölçümün güvenilir olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2011, p.118).

ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmaya katılan katılımcıların demografik özellikleri Tablo.2’de gösterilmiştir. Tablo.2’ye göre, ankete katılan katılımcıların %52,2 ‘i (120) erkektir. Ankete katılan katılımcıların %57,4’ü (132) 21-24 yaş aralığında ve %32,2’si (74) son sınıf öğrencisidir.

Tablo. 2 Katılımcıların Demografik ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Cinsiyet	N	%
Kız	110	47,8
Erkek	120	52,2
Toplam	230	100
Yaş	N	%
20 Yaş ve Altı	56	24,3
21-24	132	57,4
25 Yaş ve Üzeri	42	18,3
Toplam	230	100
Sınıf	N	%
1.sınıf	60	26,1
2.sınıf	54	23,4
3.sınıf	42	18,3
4.sınıf	74	32,2
Toplam	230	100

Araştırma kapsamında verilen birinci araştırma hipotezinin testi için Bağımsız (İlişkisiz) Örneklem T-Testi analizinden yararlanılmıştır. Analiz öncesinde veri setinin parametrik testler için uygunluğu kontrol edilmiştir. Bu amaç ile öncelikle normallik varsayımı araştırılmış ve her iki cinsiyet grubu için veri setinin çarpıklık (*skewness*) ve basıklık (*kurtosis*) değerlerinin istenilen değerler (+1,5/-1,5) arasında yer aldığı, yani veri setinin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013, p.86). Bağımsız Örneklem T-Testi analizi sonuçları Tablo.3’de gösterilmiştir.

Tablo.3 Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Analizi Sonuçları

Faktörler	Kız		Erkek		p
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.	
Uyarıcılardan Kaçınma	4,01	,767	3,51	,692	,000**
Sosyal Faktörler	3,44	1,099	3,75	1,009	,027*
Yetkinlik Faktörleri	3,13	,897	3,10	,947	,795
Entelektüel Faktörler	4,09	,891	3,89	,728	,067
Fiziksel Faktörler	3,64	,961	3,51	1,019	,332

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

Tablo.3’de verilen analiz sonuçları incelendiğinde, katılımcıların cinsiyetlerine göre serbest zaman motivasyon düzeylerine yönelik algılarında iki faktörde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. “Uyarıcılardan Kaçınma” faktörüne ilişkin kız öğrencilerin algıları erkek öğrencilerin algılarından daha olumlu olduğu görülmektedir. “Sosyal Faktörler” faktörüne ilişkin ise erkek öğrencilerin algıları, kız öğrencilerin algılarından daha olumludur. Bu

sonuçlara göre verilen, “ H_1 : Katılımcıların cinsiyetlerine göre serbest zaman motivasyon düzeylerine yönelik algılarında anlamlı farklılıklar vardır.” araştırma hipotezi kabul edilmiştir.

Araştırmada verilen ikinci araştırma hipotezinin testi için, Tek Yönlü Varyans (*Anova*) analizinden yararlanılmıştır. Analiz öncesinde veri setinin bu analiz için uygunluğu test edilmiştir. Yapılan normallik testi analizinde verilerin normal dağılıma sahip olduğu tespit edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013, p.86). Ardından homojenlik varsayımı araştırılmış ve *Levene İstatistiği* sonucuna göre veri setinin her bir bağımsız grupta homojen dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Tek Yönlü Varyans analizi sonuçları Tablo.4’de gösterilmiştir. Tablo.4’de verilen analiz sonuçları incelendiğinde, katılımcıların yaş özelliklerine göre serbest zaman motivasyon düzeylerine yönelik algılarında sadece bir faktörde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. “*Sosyal Faktörler*” faktörü haricinde geri kalan faktörlerde anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Tablo. 4 Yaşa Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

<i>Faktörler</i>	<i>20 Yaş ve Altı</i>		<i>21-24 Yaş</i>		<i>25 ve Üzeri</i>		<i>F</i>	<i>p</i>
	<i>Ort.</i>	<i>S.S.</i>	<i>Ort.</i>	<i>S.S.</i>	<i>Ort.</i>	<i>S.S.</i>		
<i>Sosyal Faktörler</i>	3,78	,973	3,64	1,084	3,25	1,059	3,205	,042*
<i>Yetkinlik Faktörleri</i>	3,29	,758	3,04	,978	3,12	,921	1,471	,232
<i>Uyarıcılardan Kaçınma</i>	3,83	,836	3,69	,738	3,82	,775	0,780	,460
<i>Entelektüel Faktörler</i>	4,22	,590	3,91	,833	3,90	,954	2,976	,053
<i>Fiziksel Faktörler</i>	3,79	,865	3,44	1,057	3,69	,880	2,727	,068

* $p < 0,05$

“*Sosyal Faktörler*” faktörü için yaş gruplarının varyansı homojen dağılım gösterdiğinden, farkların hangi yaş grubundan kaynaklandığını bulmak amacıyla *Gabriel* testinden faydalanılmıştır. Test sonuçlarına göre, 20 yaş ve altı katılımcıların “*Sosyal Faktörler*” faktörüne ilişkin algıları ile 25 yaş ve üzeri katılımcıların algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş ve 20 yaş ve altı katılımcıların algılarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre verilen, “ H_2 : Katılımcıların yaşlarına göre serbest zaman motivasyon düzeylerine yönelik algılarında anlamlı farklılık vardır.” araştırma hipotezi kabul edilmiştir.

Araştırma kapsamında verilen üçüncü ve son araştırma hipotezinin testi için benzer şekilde Tek Yönlü Varyans (*Anova*) analizinden yararlanılmıştır. Gerçekleştirilen normallik ve homojenlik testlerinde veri setinin bu analiz için uygun olduğu görülmüştür (Tabachnick ve Fidell, 2013, p.86). Akabinde gerçekleştirilen Tek Yönlü Varyans analizi sonuçları Tablo.5’de gösterilmiştir. Tablo.5’de verilen analiz sonuçları incelendiğinde, katılımcıların sınıf özelliklerine göre serbest zaman motivasyon düzeylerine yönelik algılarında dört faktörde anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir.

Tablo. 5 Sınıfa Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

<i>Faktörler</i>	<i>1. Sınıf</i>		<i>2. Sınıf</i>		<i>3. Sınıf</i>		<i>4. Sınıf</i>		<i>F</i>	<i>p</i>
	<i>Ort.</i>	<i>S.S.</i>	<i>Ort.</i>	<i>S.S.</i>	<i>Ort.</i>	<i>S.S.</i>	<i>Ort.</i>	<i>S.S.</i>		
<i>Uyarıcılardan Kaçınma</i>	3,67	,797	3,63	,795	3,53	,768	4,04	,642	5,589	,001**
<i>Yetkinlik Faktörleri</i>	2,95	,893	3,10	,924	2,92	,918	3,36	,907	2,960	,033*
<i>Entelektüel Faktörler</i>	4,01	,852	3,85	,872	3,73	,895	4,19	,633	3,525	,016*
<i>Sosyal Faktörler</i>	3,80	,882	3,26	1,123	3,54	1,119	3,73	1,082	3,019	,031*
<i>Fiziksel Faktörler</i>	3,55	,889	3,66	,993	3,25	1,041	3,70	1,022	1,960	,121

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

Bütün faktörler için sınıf gruplarının varyansı homojen dağılım gösterdiğinden, farkların hangi yaş grubundan kaynaklandığını bulmak maksadıyla benzer şekilde *Gabriel* testinden faydalanılmıştır. Test sonuçlarına göre “*Uyarıcılardan Kaçınma*” faktöründe 4. sınıf ile bütün sınıflar arasında, “*Yetkinlik Faktörleri*” faktöründe 1. sınıf ile 4. sınıf arasında ve 3. sınıf ile 4. sınıf arasında, “*Entellektüel Faktörler*” faktöründe 3. sınıf ile 4. sınıf arasında ve son olarak “*Sosyal Faktörler*” faktöründe 1. sınıf ile 2. sınıf arasından anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Bu sonuçlara göre verilen, “*H₃: Katılımcıların sınıflarına göre serbest zaman motivasyon düzeylerine yönelik algılarında anlamlı farklılık vardır.*” araştırma hipotezi kabuledilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı, Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi öğrencilerinin bazı demografik özelliklerine göre serbest zaman motivasyon düzeylerine yönelik muhtemel anlamlı farklılıkların belirlenmesidir. Bu amaç ile verilen birinci araştırma hipotezinin testi için, T-Testi analizinden yararlanılmıştır. Analiz sonucunda turizm fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlerine göre, “*Uyarıcılardan Kaçınma*” faktöründe kız öğrencilerin algılarının erkek öğrencilerin algılarından daha olumlu olduğu ve iki grup arasındaki algıların anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Bu durum, yoğun geçen üniversite dönemlerinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha fazla stres ve gerilimden kaçmak, daha fazla dinlenmek, günün yorucu koşuşturmacalarından kaçınmak, daha fazla yalnız kalmak, rahatlamak vb. nedenlerle rekreasyonel faaliyetlere katıldığı bir göstergesidir. Bulunan bu sonuç, Tütüncü vd. (2011, p.83) yapmış olduğu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Öyle ki Tütüncü vd. (2011, p.76) çalışmasında, serbest zaman etkinliklerine katılmayı etkileyen bir çok etkene göre (fizyolojik, ekonomik, ruhsal nedenler vb.) kız öğrencilerin algılarının erkek öğrencilerin algılarından olumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre “*Sosyal Faktörler*” faktöründe de anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ancak, bu faktörde erkek öğrencilerin algıları, kız öğrencilerin algılarına oranla daha olumludur. Başka bir ifadeyle, yakın dostluklar kurmak ve/veya yeni, farklı insanlarla tanışmak söz konusu olduğunda, erkek öğrencilerin daha istekli olduğu görülmektedir. Yağmur ve İçigen (2016, p.239) de yapmış oldukları çalışma ile benzer sonuçlara ulaşmıştır. Bu noktada, Tablo.3 ‘de gösterildiği üzere “*Sosyal Faktörler*” faktörünün kız öğrencilerin algıları bakımından en düşük ikinci faktör olması da düşündürücüdür. Ortaya çıkan bu sonuçlara ilişkin Ardahan ve Lapa’nın (2010, p.134) Akdeniz Üniversitesi genelinde yapmış olduğu çalışmada cinsiyet, öğrencilerin serbest zaman motivasyonlarında anlamlı farklılık yaratan bir değişken olarak bulunamamıştır. Bu farklılık belki de, sektörel özelliğinin bir sonucu olarak rekreasyon ile iç içe olan turizm öğrencilerinin, serbest zaman faaliyetlerini daha bilinçli şekilde değerlendirmesinden kaynaklanmaktadır.

Verilen ikinci araştırma hipotezinin testi için, Tek Yönlü Varyans Analizinden yararlanılmıştır. Analiz sonucunda öğrencilerin yaşlarına göre sadece “*Sosyal Faktörler*” faktöründe anlamlı farklılık bulunmuştur (Tablo. 4). Bu faktör için, 20 yaş ve altında olan üniversite öğrencilerinin algılarının, 25 yaş ve üzerinde olan üniversite öğrencilerinin algılarından daha olumlu olduğu gözlemlenmiştir. 20 yaş ve altı öğrenciler, üniversiteye yeni başlamış bir grubu teşkil etmektedir. Doğup, büyüdükleri şehirden ilk defa ayrılan ve üniversite hayatı ile ilk defa veya yeni tanışan öğrencilerin, 25 yaş ve üstü grubun; başka bir ifadeye göre mesleğe atılmasına az bir süre kalmış öğrenci grubuna göre, yeni insanlar ile tanışmak ve sosyalleşmek için daha fazla rekreasyonel faaliyetlere katılması sürpriz bir sonuç olmayacaktır. Alanyazında üniversite öğrencileri üzerine yapılan diğer çalışmalarda da yaş ve serbest zaman motivasyonları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Tütüncü vd. (2011, p.80), çalışmalarında yaşın, rekreasyonel faaliyete katılmada oldukça önemli bir yer tuttuğunu, yaşın yükselmesi ile öğrencilerin hayattan beklentilerinin arttığını belirtmiştir. Bu durumun, özellikle öğrencilerin yaşları yükseldikçe kendi içlerinde yaşadıkları tutumun değişmeye başladığı ve genç yaşlarda kişinin kendisine daha fazla güvenerek serbest zaman faaliyetlerine daha sık katılmak istemelerine yol açtığı belirtilmektedir.

Araştırma kapsamında verilen, üçüncü ve son araştırma hipotezinin testi için benzer şekilde Tek Yönlü Varyans Analizinden yararlanılmıştır. Analiz sonucunda dört faktörde de öğrencilerin sınıflarına göre serbest zaman motivasyon düzeylerine yönelik algılarında anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir (Tablo. 5). “*Uyarıcılardan Kaçınma*” faktörü ifadelerine ilişkin 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin algılarının, diğer bütün sınıf algılarından yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum bir önceki bulguyu destekler niteliktedir. Öyle ki, son sınıfa gelmiş öğrenciler rahatlamak, bazen yalnız kalmak, günün yorucu koşuşturmacalarından kaçınmak vb. gibi nedenlerle daha sık rekreasyonel faaliyetlere katılmaktadır. Uzun sayılabilecek bir üniversite döneminden sonra 4. sınıfa gelmiş öğrencilerin, artık kendilerine vakit ayırmak ve üniversite döneminin bu hareketli yaşam tarzından kurtulmaya

çalışıp, kendilerini meslek hayatları için hazırlamaya çalışmak istedikleri yorumu yapılabilir. “Yetkinlik Faktörleri” faktöründe de benzer bir sonuç ile karşılaşılmıştır. 4. sınıf öğrencileri ile 1. sınıf öğrencilerinin algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Artık üniversite hayatının sonlarına yaklaşmış son sınıf öğrencilerinin, rekreasyonel faaliyete katılırken diğerlerinin daha fazla saygısını kazanmak, ait olma hissi elde etmek ve/veya yeteneklerini daha fazla ispatlamak amacıyla katıldıkları görülmektedir. Bu çerçevede düşünüldüğünde, üniversiteye henüz yeni başlayan 1. sınıf öğrencilerinin, rekreasyonel faaliyetlere katılırken mesleklerine ilişkin yetkinlik kazanma amaçlarını arka plana attıkları yorumu yapılabilir. “Entelektüel Faktörler” faktöründe ise, 3. sınıf öğrencileri ile 4. sınıf öğrencilerinin algıları arasında da anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Artık meslek hayatına atılmak için gün sayan 4. sınıf öğrencilerinin yaratıcı olmak, bilgisini artırmak, yeni fikirler elde etmek vb. nedenlerle rekresyonel faaliyetlere katılmaları son derece mantıklıdır. Bu sebeple bu faktörde, henüz mezun durumuna gelememiş; ancak mezun olmaya yaklaşmış 3. sınıf öğrencileri ile son sınıf öğrencilerinin algıları arasında anlamlı farklılık bulunması sürpriz olmayacaktır. Son olarak “Sosyal Faktörler” faktöründe ise; 1. sınıf öğrencileri ile 2. sınıf öğrencilerinin algıları arasından anlamlı farklılık bulunmuştur. Daha önce de belirtildiği üzere; üniversiteye yeni başlamış 1. sınıf öğrencilerinin, üniversite dönemini birlikte geçirmek, uzun soluklu arkadaşlıklar kurmak, bu hususta yeni insanlarla tanışmak için daha sık rekreasyonel faaliyetlere katılmak istemeleri sürpriz bir sonuç değildir. Yağmur ve İçigen’in (2016, p.240) çalışmasında da üniversite öğrencilerinin sınıf özellikleri ile serbest zaman motivasyonları arasında bir ilişki bulunmuştur. Bu araştırmanın evrenini, Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesinde öğrenim gören Seyahat İşletmeciliği, Konaklama İşletmeciliği ve Yiyecek-içecek İşletmeciliği bölümleri öğrencileri oluşturmaktadır. Bu durum araştırma için bir kısıttır. Ayrıca çalışmanın verileri 2015-2016 eğitim-öğretim yılında toplamıştır. Bu sebeple, daha geniş katılımlı benzer çalışmalar, daha genellenebilir sonuçlar verecektir.

KAYNAKÇA

- Ardahan, F. (2013). Bireyleri Rekreatif Spor Etkinliklerine Motive Eden Faktörlerin Remm Ölçeğini Kullanarak Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Antalya Örneği. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 1-15.
- Ardahan, F. ve Lapa, T. Y. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Cinsiyete ve Gelire Göre İncelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 129-136.
- Aytaç, Ö. (2005). Kapitalizm ve Boş Zaman. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-22.
- Beard, J. G. ve Ragheb, M. G. (1983). Measuring leisure motivation. *Journal of Leisure Research*, 219-228.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem.
- Erdoğan, S., Şanlı, H. S. ve Bekir, H. Ş. (2005). Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Üniversite Yaşamına Uyum Durumları. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 479-496.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. ve Tatham, R. L. (2006). *Multivariate Data Analysis*. New Jersey: Prentice Hall.
- Kim, B., Heo, J., Chun, S. ve Lee, L. (2011). Validation of the Leisure Facilitator Scale. *Leisure/Loisir*, 391-405.
- Lapa, T. Y. ve Ardahan, F. (2009). Akdeniz Üniversitesi Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinliklerine Katılım Nedenleri ve Değerlendirme Biçimleri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 132-144.
- Lapa, T. Y., Ağyar, E. ve Bahadır, Z. (2012). Yaşam Tatmini, Serbest Zaman Motivasyonu, Serbest Zaman Katılımı: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Üzerine Bir İnceleme (Kayseri İli Örneği). *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 53-59.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper & Row.
- Müderrişoğlu, U. ve Uzun, S. (2004). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Orman Fakültesi Öğrencilerinin Rekreatif Eğilimleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 108-121.
- Önder, S. (2003). Selçuk üniversitesi öğrencilerinin rekreatif eğilim ve taleplerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 31-38.
- Özbay, H. ve Öztürk, E. (1989). *Gençlik. İstanbul: Cep Üniversitesi, Yeni Yüzyıl Kitaplığı, İletişim Yayınları*.
- Özer, Ö. ve Karakuş, N. (2012). *Dalyan Destinasyonundaki Rekreatif Olanakların Değerlendirilmesi ve Rekreatif Potansiyelin Araştırılması*. I. Rekreatif Araştırmaları Kongresi, (s. 574-586). Antalya.
- Öztürk, Z. ve Dündar, H. (2003). Örgütsel Motivasyon ve Kamu Çalışanlarını Motive Eden Faktörler. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*.
- Şener, A., Terzioğlu, R. G. ve Karabulut, E. (2007). Life Satisfaction And Leisure Activities During Men's Retirement: A Turkish sample. *Aging and Mental Health*, 30-36.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson.
- Tütüncü, Ö., Aydın, İ., Küçükusta, D., Avcı, N. ve Taş, İ. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Faaliyetlerine Katılımını Etkileyen Unsurların Analizi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 69-83.
- Yağmur, Y. ve İçgen, E. T. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Süreci ve Rekreatif Faaliyetlerinin İncelenmesi Üzerine Bir Çalışma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 227-242.